

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

VŨ THỊ THU TRANG

**GÓC NHÌN TRỰC DIỆN VỀ CẢI CÁCH RUỘNG ĐẤT
QUA “NƯỚC MẮT MỘT THỜI” CỦA
NGUYỄN KHOA ĐĂNG**

LUẬN VĂN THẠC SĨ VĂN HỌC VIỆT NAM

Thái Nguyên – 2019

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC**

VŨ THỊ THU TRANG

**GÓC NHÌN TRỰC DIỆN VỀ CẢI CÁCH RUỘNG ĐẤT
QUA “NƯỚC MẮT MỘT THỜI” CỦA
NGUYỄN KHOA ĐĂNG**

Chuyên ngành: Văn học Việt Nam

Mã số: 8220121

LUẬN VĂN THẠC SĨ VĂN HỌC VIỆT NAM

Người hướng dẫn khoa học: TS. Lê Thị Ngân

Thái Nguyên – 2019

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng. Các kết quả nghiên cứu trong luận văn đều trung thực và chưa từng được công bố ở bất kỳ công trình nào khác.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2019

Tác giả luận văn

Vũ Thị Thu Trang

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn thạc sĩ này, tác giả xin trân trọng cảm ơn Ban Giám hiệu, Khoa Sau đại học, Khoa Báo chí – Truyền thông và Văn học, Trường Đại học Khoa học, Đại học Thái Nguyên và các Thầy, Cô giáo đã trực tiếp giảng dạy, giúp đỡ trong suốt quá trình học tập.

Đặc biệt, tác giả xin được bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc tới giảng viên hướng dẫn **TS. Lê Thị Ngân** đã luôn tận tình hướng dẫn, chỉ bảo trong suốt thời gian tác giả nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Cuối cùng, xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân, bạn bè và đã giúp đỡ, động viên, tạo điều kiện để tác giả hoàn thành luận văn.

Thái Nguyên, tháng 5 năm 2019

Tác giả luận văn

Vũ Thị Thu Trang

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu	3
3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	7
4. Mục tiêu và nhiệm vụ nghiên cứu	7
5. Phương pháp nghiên cứu	7
6. Đóng góp của luận văn	8
7. Cấu trúc của luận văn	8
NỘI DUNG	9
Chương 1: CẢI CÁCH RUỘNG ĐẤT – MỘT THỜI BẢO TÁP	9
1.1. Lịch sử nhìn lại	9
1.2. Quan điểm của Đảng về đổi mới văn học	15
1.3. Vấn đề cải cách ruộng đất trong văn học Việt Nam hiện đại	
Tiểu kết chương 1	19
Chương 2: NHỮNG CÂU CHUYỆN ĐỜI TRONG “NƯỚC MẮT MỘT THỜI”	20
2.1. Những đau đớn và mất mát	20
2.1.1. Tước đi quyền sống của con người	
2.1.2. Những cuộc hành xác đau đớn	
2.1.3. Cuốn đi ước mơ, hoài bão	
2.1.4. Phá hoại tình đoàn kết, gắn bó vốn có của con người	
2.2. Tình yêu và lòng bao dung	36
2.2.1. Tình yêu rơi vào bi kịch	
2.2.2. Tấm lòng khoan dung, độ lượng giữa con người với con người	
Tiểu kết chương 2	46
Chương 3: NGHỆ THUẬT TRẦN THUẬT CỦA NGUYỄN KHOA ĐĂNG TRONG “NƯỚC MẮT MỘT THỜI”	48

3.1. Điểm nhìn trần thuật.....	48
3.1.1. Khái niệm trần thuật và điểm nhìn trần thuật	48
3.1.2. Điểm nhìn trần thuật trong “Nước mắt một thời”	53
3.2. Nghệ thuật xây dựng nhân vật	60
3.2.1. Nhân vật và chức năng của nhân vật trong văn học	60
3.2.2. Nghệ thuật xây dựng nhân vật trong “Nước mắt một thời”	61
3.2.2.1. Đặt tên cho nhân vật.....	
3.2.2.2. Miêu tả chân dung ngoại hình nhân vật	
3.2.2.3. Miêu tả tâm lí nhân vật	
Tiểu kết chương 3.....	74
KẾT LUẬN	76
<i>TÀI LIỆU THAM KHẢO</i>	79

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Cải cách ruộng đất chính thức bắt đầu ngày 25/12/1953 và kết thúc ngày 30/7/1956 với rất nhiều vinh quang và cay đắng, nhiều thắng lợi và thất bại khó thể quên. Nhưng, điếm lại lịch sử cũng như các tác phẩm văn chương, phần vinh quang, phần thắng lợi được nhắc đến nhiều hơn, để tạo động lực, tạo niềm tin nhân dân vào bước đường đi tới của dân tộc. Những thất bại, những cay đắng, những nước mắt có nói đến, nhưng được tiết chế. Một phần do tâm lý người Việt, hiền hòa và bao dung, luôn nhớ về những điều tốt lành hơn những điều trùng trùng cay đắng. Hai là cũng có những giai đoạn, vì nhiệm vụ chính trị, văn chương phục vụ cách mạng, chưa có điều kiện để nói những điều chưa đến thời điểm nói.

Thời kì đổi mới đã đem lại luồng sinh khí mới cho kinh tế, xã hội và văn hóa nước nhà. Văn học được cởi trói. Các nhà văn đã đọc lời “ai điều” cho một thời văn học minh họa. Đáp ứng nhu cầu nhận thức, đánh giá lại những vấn đề của quá khứ, nhiều tác phẩm đã khai thác đề tài cải cách ruộng đất. Chuyện dẫu cũ, nhưng vẫn lạ vì tinh thần trung thực của văn học. Những chuyện ấu trĩ, sai lầm, mặt trái của cải cách ruộng đất đã được văn học xem xét, lật xới ráo riết, sòng phẳng. Những lầm lẫn, những ngộ nhận, những tổn thương nhân tính được nhắc đến dù rất đau lòng. Những tác phẩm đã để lại ấn tượng trong lòng bạn đọc về đề tài này: ***Chuyện làng ngày ấy*** (Võ Văn Trực), ***Bến không chồng*** (Dương Hương), ***Bước qua lời nguyện*** (Tạ Duy Anh), ***Mảnh đất lắm người nhiều ma*** (Nguyễn Khắc Trường), ***Phiên chợ Giát*** (Nguyễn Minh Châu)...

Nhưng những tác phẩm đó mới chỉ chạm đến nỗi đau của cải cách ruộng đất. Càng ngày, các nhà văn thấy thấm thía một điều, có nói lên được những mất mát, đau thương, máu chảy của một thời, thế hệ mai sau mới trong

lành, khỏe mạnh để đi tới. Nếu không nói, sự tăm tối, giả dối sẽ đeo bám đời sau. Khi tự phê bình và phê bình để tìm ra bài học cho chặng đường đã qua thì mới có con đường đúng về hành trình sắp tới. Ngay sau công cuộc cải cách ruộng đất diễn ra, đã có một số tác phẩm viết về đề tài này. Tuy nhiên, các tác phẩm đó đã vấp phải nhiều ý kiến trái chiều. Phải đến những năm đổi mới, mới có thêm một số tác phẩm hay viết về đề tài mà từ trước tới bây giờ, văn học luôn né tránh. Một trong số những tác phẩm ấy phải kể đến cuốn tiểu thuyết **Nước mắt một thời** của Nguyễn Khoa Đăng được Nhà xuất bản Hội nhà văn ấn hành năm 2009. Không khí văn học lại một lần nữa được khuấy động về đề tài này. Người ta đã gọi Nguyễn Khoa Đăng “xứng đáng là một nhà văn anh hùng, khi cầm bút ghi lại những năm tháng đau thương mà sôi động của đất nước”. Với bản lĩnh và khí phách của những nhà văn xác định vai trò thư ký thời đại, nhà văn Nguyễn Khoa Đăng đã dũng cảm ghi lại cái thời đầy bùn, máu nước mắt của dân tộc. Vượt khỏi giá trị văn chương, **Nước mắt một thời** còn góp phần minh họa cho lý luận về giai cấp và đấu tranh giai cấp qua những bài học xương máu của dân tộc. Bao nhiêu đắng cay, bao nhiêu uất nghẹn, bao nhiêu sợ hãi, bao nhiêu căm thù, đều được hiển hiện trên trang giấy. Nhưng **Nước mắt một thời** không rơi vào khuynh hướng bôi đen, phủ nhận lịch sử. Tình yêu và sự thủy chung, sự bao dung và lòng nhân ái đã làm cho độc giả nhìn thấy ánh sáng dưới cuối đường hầm để mà đi theo, để mà hy vọng. Độc giả khóc khi đọc **Nước mắt một thời**. Nhưng khóc bằng tinh thần lạc quan và tư duy cách mạng. Đó là tính nhân văn sâu sắc của tác phẩm.

Nước mắt một thời của Nguyễn Khoa Đăng xứng đáng được nghiên cứu một cách chu đáo để thấy được một thời đã qua của lịch sử được nhìn nhận dưới góc độ văn chương; để thấy sự thay đổi quan điểm sáng tác văn chương qua từng giai đoạn; để thấy được sự bút phá, lòng dũng cảm của các nhà văn khi làm trọn một cách đầy tự trọng vai trò của người “thư kí của thời

đại”; để thấy được giá trị của tính thiện trong văn học có sức mạnh cảm hóa con người.

Chính bởi những giá trị trên của **Nước mắt một thời**, chúng tôi quyết định lựa chọn đề tài **GÓC NHÌN TRỰC DIỆN VỀ CẢI CÁCH RUỘNG ĐẤT QUA NƯỚC MẮT MỘT THỜI CỦA NGUYỄN KHOA ĐĂNG**.

2. Tổng quan vấn đề nghiên cứu

2.1. Một số tác phẩm viết về cải cách ruộng đất

Nằm trong sự vận động chung của thực tế đời sống, văn học thời kì đổi mới cũng đặt ra vấn đề đổi mới cách nhìn về hiện thực. Các nhà văn nhìn nhận lại vấn đề phản ánh hiện thực một cách toàn diện hơn, trung thực hơn, phản ánh với một tinh thần biện chứng năng động. Đáp ứng những đòi hỏi ấy cùng với những trăn trở của bản thân người cầm bút, những vấn đề xưa cũ trong lịch sử được đào xới và phản ánh một cách nhiều chiều, trung thực hơn. Có một đề tài rất được các nhà văn quan tâm đó là đề tài về cải cách ruộng đất. Trước đó, vì nhiều lý do, những bi kịch về cải cách ruộng đất chưa được các tác giả nói đến hoặc nói một cách chưa đầy đủ thì nay được phản ánh với một tầm tư tưởng mới đã trở nên mới mẻ, được độc giả hâm hoan đón nhận.

Năm 1991, tác phẩm **Bến không chồng** của Dương Hương là cái tên được nhắc tới khá nhiều trong các công trình nghiên cứu về văn học. Tác phẩm được nhận Giải thưởng Hội Nhà văn năm 1991. Đọc tác phẩm **Bến không chồng**, người ta giật mình trước sự thật quá bi đát của lịch sử. Cải cách ruộng đất đem đến cuộc sống ám no cho những mảnh đời đói khát. Nhưng cũng chính cải cách ruộng đất đã đem đến những lầm lẫn, mông muội, phá nát cái giếng môi tốt đẹp giữa người với người, làm khủng hoảng văn hóa làng quê Việt Nam.

Tiểu thuyết **Mảnh đất lắm người nhiều ma** của Nguyễn Khắc Trường là tác phẩm xuất sắc viết về nông thôn Việt Nam sau đổi mới. Ngay từ khi

mới xuất hiện (1990), tác phẩm đã ngay lập tức gây được chú ý và vinh dự được nhận giải thưởng của Hội nhà văn năm 1991. Tác giả đã **tập trung** làm bộc lộ qua những trang viết một xã hội đang chuyển mình trong thời khắc giao thời giữa cái cũ và cái mới. Cải cách ruộng đất đã đem lại sức sống mới cho người dân Giếng Chùa. Nhưng lại làm nảy sinh một số kẻ trục lợi, những cuộc tranh chấp giữa các thế lực, người dân không phát huy được quyền làm chủ dẫn đến mất lòng tin vào hợp tác xã và muốn tách ra khỏi hợp tác xã.

Tiểu thuyết **Ba người khác** của Tô Hoài được coi là một mảng ký ức trong cuộc đời nhà văn, mở ra một diện mạo mới cho văn chương Việt Nam. Tác phẩm là một tấn đại bi kịch về cải cách ruộng đất ở một xã đồng bằng Bắc bộ với các cuộc đấu tố, tranh giành, đẫm máu... Tất cả được tác giả lần lượt phơi bày một cách trần trụi, làm xôn xao dư luận trong và ngoài nước...

Ngoài các tác phẩm trên còn phải kể đến một số tác phẩm khác như: **Chuyện làng ngày ấy** (Võ Văn Trực), **Cuồng phong** (Nguyễn Phan Hách), **Thời của thánh thần** (Hoàng Minh Tường), **Lão khố** (Tạ Duy Anh), **Những thiên đường mù** (Dương Thu Hương), **Kể chuyện làng Gôi** (Đình Nho Hoan), **Phiên chợ Giát** (Nguyễn Minh Châu)...

Bên cạnh những tác phẩm nêu trên, không thể không nhắc tới tiểu thuyết **Nước mắt một thời** của Nguyễn Khoa Đăng. Ngay từ tiêu đề, tác phẩm này đã gợi lên nỗi niềm u uất, những nỗi khổ đau, tủi nhục miên man, không dứt. Nguyễn Khoa Đăng đã khắc họa lại những ký ức đau thương về thời kì cải cách ruộng đất ở miền Bắc với cái nhìn bao dung, độ lượng, giàu tính nhân văn. Lại một lần nữa tấm màn lịch sử bị vén lên mặc cho chế độ đã cố gắng bưng bít.

2.2. Tác giả Nguyễn Khoa Đăng và những bài viết về “Nước mắt một thời”

Nguyễn Khoa Đăng là một trong những nhà văn có tác phẩm viết về cải cách ruộng đất. Ông tên thật là Nguyễn Đăng Khoa. Sinh ngày 1/9/1940 tại